

Bosnia ja Hertsegovinan edistymistä koskeva raportti

Eduskuntatunnus

Käsittelyvaihe ja jatkokäsittelyn aikataulu

Komissio julkaisi 8.11.2023 vuotuisen laajentumispakettinsa. Yleisten asioiden neuvosto hyväksyi laajentumista koskevat neuvoston päätelmät 12.12.2023. Eurooppa-neuvosto 14.–15.12.2023 päätti komission suositusten pohjalta avata jäsenyysneuvottelut Ukrainan ja Moldovan kanssa; myöntää ehdokasmaa-aseman Georgialle; sekä avata liittymisneuvottelut Bosnia-Hertsegovinan kanssa, kun jäsenyyskriteerit täyttyvät riittävän suurelta osin.

Eurooppa-neuvosto pyysi päätelmissään komissiota tiedottamaan neuvostolle Bosnia ja Hertsegovinan edistymisestä viimeistään maaliskuussa 2024, jotta asiasta voitaisiin tehdä päätös. Komission kirjallinen Bosnia ja Hertsegovinan edistymistä koskeva raportti toimitettiin neuvostolle 12.3.

Raportti esiteltiin Coreper-kokouksessa 13.3. ja Eurooppa-neuvoston 21.-22.3. on tarkoitus käsitellä Bosnia-Hertsegovinan edistymistä raportin pohjalta. Yleisten asioiden neuvosto valmistelee 19.3. kokouksessaan maaliskuun Eurooppa-neuvostoa keskustelemalla Eurooppa-neuvoston päätelmäluonnoksesta.

Suomen kanta

Suomen kantoja komission laajentumispakettiin sekä sen yhteydessä esiteltyyn uuteen Länsi-Balkanin kasvusuunnitelmaan on linjattu valtioneuvoston selvityksessä E 50/2023 vp. Valtioneuvoston näkemyksiä kasvusuunnitelmaan sisältyvästä asetuksesta Länsi-Balkanin uudistus- ja kasvuvälineen perustamiseksi on kuvattu valtioneuvoston kirjelmässä U84/2023 vp.

Suomi katsoo, että hakijamaiden omiin ansioihin ja jäsenyyskriteerien täyttämiseen perustuva laajentuminen vahvistaa unionin omaa turvallisuutta, globaalia asemaa sekä taloudellista hyvinvointia ja edistää demokratiaa, oikeusvaltiokehitystä ja perusoikeuksien toteutumista.

Suomi voi yhtyä komission suositukseen liittymisneuvottelujen avaamisesta Bosnia-Hertsegovinan kanssa edellyttäen, että se kytketään etenemiseen keskeisissä uudistuksissa. Neuvottelukehykset voidaan hyväksyä, kun avainuudistuksissa on saavutettu riittävästi edistystä.

Suomi pitää onnistuneen laajentumispolitiikan kannalta tärkeänä EU:n luotettavuutta ja uskottavuutta neuvottelukumppanina sekä hakijamaiden tasavertaista kohtelua. Länsi-Balkanin maiden eteneminen kohti täyttä EU-jäsenyyttä palvelee unionin omia poliittisia, turvallisuus- ja taloudellisia intressejä.

Suomi pitää komission raportissaan esittämää Bosnia ja Hertsegovinan edistystä tervetulleena. Bosnia ja Hertsegovina on osoittanut muutostahtoa ja sitä tulisi tukea loppujen uudistusten saavuttamisessa ja muutostahdon ylläpitämisessä. Suomi katsoo komission tavoin, että Bosnia ja Hertsegovinan on edelleen jatkettava työtä komission sille asettamien 14 avainuudistuksen toimeenpanossa etenkin koskien hyvää hallintoa, oikeuslaitoksen toimivuutta ja perusoikeuksien toteutumista. Eteneminen jäljellä olevissa avainuudistuksissa tukee Bosnia ja Hertsegovinan kykyä käydä jäsenyysneuvotteluita ja toimeenpanna EU:n *acquis*'ta tehokkaasti.

Suomi pitää komission tavoin tärkeänä, että Bosnia ja Hertsegovina on saavuttanut ja ylläpitänyt täyttä yhtenäisyyttä EU:n yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan linjausten kanssa, mukaan lukien Venäjän vastaiset pakotteet, jonka merkitys korostuu nykyisessä geopoliittisessa tilanteessa. Linjauksia on noudatettava koko maassa, mukaan lukien Bosnia ja Hertsegovinan Serbitasavallassa. Suomi korostaa, että Serbitasavallan viimeaikaiset toimet herättävät erityistä huolta ja vaarantavat maan yhtenäisyyden. Suomi katsoo, että Euroopan unionin tulee pitkäjänteisesti tukea Bosnia ja Hertsegovinan valtiollisen yhtenäisyyden vahvistumista, joka on oleellista tulevien jäsenyysneuvotteluiden kannalta.

Suomen avaintavoitteet EU:n strategiseen agendaan ja tulevan komission ohjelmaan vaikuttamiseksi on kuvattu valtioneuvoston selvityksessä E 58/2023 vp. Valmistauduttaessa tuleviin rahoituskehysneuvotteluihin tulee kansallisia neuvottelutavoitteita asetettaessa tunnistaa myös mahdollisen EU:n laajenemisen budjettivaikutukset.

Pääasiallinen sisältö

Komissio asetti Bosnia ja Hertsegovinan EU-jäsenyyshakemuksesta antamassaan lausunnossa vuonna 2019 maalle 14 avaintavoitetta, jotka edistävät jäsenyyden ehtona toimivien nk. Kööpenhaminan kriteereiden toteutumista. Eurooppa-neuvosto hyväksyi komission suositukset joulukuussa 2019.

Eurooppa-neuvosto myönsi maalle ehdokasmaa-aseman 13.12.2022 neuvoston päätelmien pohjalta, jossa korostettiin, että maan on edettävä kahdeksassa avaintavoitteisiin perustuvassa komission suosittelemassa askeleessa koskien oikeusvaltiota, korruption ja järjestäytyneen rikollisuuden vastaisia, muuttoliikkeen hallintaa ja perusoikeuksia vahvistavia toimia.

Vuoden 2023 laajentumispaketissa komissio toivotti Bosnia ja Hertsegovinan saavuttaman edistyksen tervetulleeksi ja suositteli jäsenyysneuvottelujen avaamista, kun jäsenyyskriteerit täyttyvät riittävän suurelta osin. Komissio katsoi, että vaaditaan lisätoimia 14 avaintavoitteen ja niitä koskevien askelten saavuttamiseksi. Eurooppa-neuvosto 14.–15.12.2023 päätti avata jäsenyysneuvottelut Bosnia-Hertsegovinan kanssa, kun jäsenyyskriteerit täyttyvät riittävän suurelta osin.

Komissio toimitti 12.3.2024 Eurooppa-neuvoston pyynnön mukaisesti neuvostolle Bosnia ja Hertsegovinan edistymistä koskevan raportin. Komissio toivottaa tervetulleeksi Bosnia ja Hertsegovinan poliittisen johdon julkisen sitoutumisen EU-jäsenyysprosessiin, joka on johtanut merkittäviin uudistuksiin ja tuottanut myönteisiä tuloksia sen jälkeen, kun Eurooppa-neuvosto myönsi maalle ehdokasmaan aseman joulukuussa 2022.

Bosnia ja Hertsegovina on edistänyt pitkään jäissä olleita uudistushankkeita, muun muassa eturistiriitojen ehkäisemistä koskeva laki sekä rahanpesun ja terrorismin rahoituksen torjuntaa koskeva laki. Bosnia ja Hertsegovina on toteuttanut merkittäviä toimia torjuakseen korruptiota, järjestäytyneitä rikollisuutta ja terrorismia, parantaakseen oikeus- ja syyttäjäjärjestelmää sekä parantaakseen muuttoliikkeen hallintaa hyväksymällä Euroopan raja- ja merivartiovirasto Frontexin asemaa koskevan sopimuksen. Lisäksi Bosnia ja Hertsegovina on saavuttanut täyden yhdenmukaisuuden EU:n yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan kanssa, joka on ehdokasmaan velvollisuus.

Komissio arvioi raportissa Bosnia ja Hertsegovinan edistymistä kahdeksassa askeleessa, jotka edesauttavat 14 avaintavoitteen toimeenpanoa:

Askel 1: EU acquis'n toimeenpanoa koskevan kansallisen koordinaation järjestäminen

Askel 2: Korkeaa oikeus- ja syyttäjäneuvostoa koskevien loukkaamattomuussäännösten päivitys

Askel 3: Tuomioistuinnuudistus ja oikeuslaitoksen vahvistaminen

Askel 4: Eturistiriitalain säätäminen

Askel 5: Rahanpesun ja terrorismin vastaiset toimet

Askel 6: Muuttoliikkeen hallintaa koskevat toimet

Askel 7: Kidutuksen vastainen lainsäädäntö

Askel 8: Sananvapauden ja median riippumattomuuden turvaaminen

Komissio katsoo raportissaan, että Bosnia ja Hertsegovina täyttää jäsenyyskriteerit riittävän suurelta osin ja suosittaa, että neuvosto avaa liittymisneuvottelut Bosnia ja Hertsegovinan kanssa Eurooppa-neuvoston 14.-15.12.2023 päätelmien mukaisesti. Lisäksi komissio suosittaa, että neuvosto hyväksyy jäsenyysneuvotteluita ohjaavat neuvottelukehykset sen jälkeen, kun Bosnia ja Hertsegovina on saavuttanut lisää edistystä komission raportin määrittelemissä askelissa. Komissio on valmis raportoimaan neuvostolle Bosnia ja Hertsegovinan toimista näiden askelten edistämiseksi.

Komissio katsoo maaliskuun raportissaan 14 avainprioriteetin olevan edelleen voimassa ja vaativan Bosnia ja Hertsegovinalta jatkossakin määrätietoisia askeleita jäljellä olevien uudistusten saattamiseksi loppuun EU:n sääntöjen ja standardien mukaisesti. Maan tulee edistää muun muassa vaalilain uudistamista Venetsian komission ja Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestö Etyjin suositusten pohjalta eurooppalaisten standardien mukaiseksi. Bosnia ja Hertsegovinan on yhä vahvistettava kansalaistensa tasa-arvoa ja syrjimättömyyttä vaaleissa.

Komissio nostaa esiin Serbitasavallan toimet, mukaan lukien kaksi joulukuussa 2023 alulle pantua lakia, koskien poliittisten toimijoiden immunitetteja ja kansalaisaloitteita, jotka toimeenpantaessa heikentäisivät poliittisten toimijoiden vastuuvollisuutta ja maan vaalijärjestelmää.

EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely

Euroopan unionista tehdyn sopimuksen (SEU) 49 artiklassa määrätään, millä ehdoilla valtio voi hakea unionin jäsenyyttä.

SEU:n 2 artiklassa esitetään unionin perustana olevat arvot.

Käsittely Euroopan parlamentissa

Kansallinen valmistelu

Ulkosuhdejaosto 18.3.

EU-ministerivaliokunta 20.3.

Eduskuntakäsittely

Taloudelliset vaikutukset

Tulevalla laajentumisella on merkittäviä vaikutuksia EU:n politiikanaloille, erityisesti EU-rahoitukseen. Vaikka mikään nykyisistä hakijamaista ei liittyisi unioniin vuoden 2027 jälkeisellä rahoituskehyskaudella, tulevaan kehykseen odotetaan sisältyväni nykyistä huomattavasti merkittävämpää rahoitustukea laajentumiskumppaneille. Mahdollinen laajentuminen luo painetta uudistaa ja modernisoida EU:n tulevaa rahoituskehystä.

Muut asian käsittelyyn vaikuttavat tekijät

Komissio antoi asetusehdotuksen 8.11.2023 (COM(2023) 692 final) Länsi-Balkanin uudistus- ja kasvutukivälineeksi. Tukivälineeseen sisältyy sekä avustusmuotoista että lainamuotoista rahoitustukea. Bosnia ja Hertsegovina on yksi ehdotetun tukivälineen tuensaajista [noin 1,06 mrd. euroa (18%)].

Tulevaan rahoituskehyskokonaisuuteen liittyen valtioneuvosto muodostaa ennakkovaikuttamislinjauksia ennen kesällä 2025 annettavaa uutta rahoituskehys ehdotusta.

Asiakirjat

Report on progress in Bosnia and Herzegovina – March 2024 COM(2024) 129 final

2023 Communication on EU Enlargement Policy COM(2023) 690 final

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

Heli Hyypiä, UM, heli.hyypia@gov.fi, 0295 350 878

Miia Lahti, UM, miia.lahti@gov.fi, 0295 350 543

Soila Järvenpää, VM, soila.jarvenpaa@gov.fi, 0295 530 161

Tapio Rantanen, VNK, tapio.rantanen@gov.fi, 0295 160 223

VAHVA-tunnus

EU/55/2024